

Előterjesztő: Vályiné Pápai Viola elnök
Készítette: Vályiné Pápai Viola elnök
Ellenőrizte: Bertóthné Csige Tünde jegyző
Döntés: Határozat, egyszerű többség nyílt szavazás

LÉTAVÉRTES VÁROSI ÖNKORMÁNYZAT
ÉRTÉKTÁR BIZOTTSÁG ELNÖKÉTŐL

BESZÁMOLÓ

a Települési Értéktár Bizottság munkájáról
a 2023. június és a 2024. június közé eső időszakról

Az értéktár bizottság tagjai: Vályiné Pápai Viola elnök
Árva Barna képviselő
Sós Tibor képviselő
Girdánné Tőkés Emőke külsős tag
Nagy József külsős tag

Bizottsági ülések száma: 2

A 114/2013.(IV.16.) Korm. Rendelet a magyar nemzeti értékek és hungarikumok gondozásáról és a Létavértesi Városi Önkormányzat Települési Értéktár Bizottságának Szabályzata alapján a TÉB a beszámolási időszakban is folytatta tevékenységét.

2024 júniusáig Létavértesi képzeletbeli értéktár-ládája 5 kategóriában 22 értéket tartalmaz.
A további helyi értékek felkutatása céljából a bizottság a Létavértesi Híreken és a város honlapján keresztül többszöri felhívással fordult a lakosság felé. A felhívásokra a beszámolási időszakban két új javaslatérkezett. Így az egészség és életmód kategóriába bekerült a Nagylétáról elindított „Tiszta udvar, rendes ház” , a kulturális örökség kategória pedig a több évtizede működő felnőtt alkotótábor festmény - és képanyag-gyűjteményével gazdagodott.

Beszámolómmal egy időben új javaslatként beterjesztettem helyi értéknek a „Nagylétei Szódavizet”.

Az eltelt egy évben is volt lehetőség arra, hogy nem csak a helyi lakosság körében, de megyei és országos szinten is népszerűsíthessük Létavértes értékeit.

- 2023 szeptemberében a Debrecenben megrendezett megyei szintű Zamat fesztiválon a településen tevékenykedő különféle kézműves termékeket előállító vállalkozók ismét kaptak lehetőséget bemutatkozásra és árusításra önkormányzati támogatással. E mellett az egyéb létavértesi értékek bemutatására is sor került rollok elhelyezésével, valamint a várost népszerűsítő filmek folyamatos vetítésével.
- 2023 novemberében a Nemzeti Művelődési Intézet a hajdúnánási járásban szervezett „Kultúr-Járás” címmel szakmai tanácskozást. Ez alkalomból jó gyakorlat bemutatása céljából poszter készítésére kértek fel, mely kiállításra került a szakmai napon.
- Az alábbi poszterrel a teljesség igénye nélkül városunk legkiemelkedőbb kategóriájú értékeink felvillantására törekedtem.

LÉTAVÉRTES

A 2012. évi Hungarikumokról szóló törvény megjelenése óta Létavértesen az Értéktár Bizottsági munkát a mindenkor Művelődési Bizottság látja el, aki a lakosság bevonásával folyamatosan gyűjti a nemzeti értékek szakterületenkénti kategóriákba sorolható helyi értékeit. A képzeletbeli értéktárladánkban jelenleg egy kiemelkedő nemzeti érték, két megyei értéktárban is szereplő, és tizenhét helyi érték található.

Kiemelkedő Nemzeti Érték

Irinyi János munkássága és a zajtalan és robbanásmentes gyufa

IRINYI JÁNOS 1817-ben született Erdélyben, a Bihar megyei Albison, Irinyi János mezőgazdász és Jánosy Róza gyermekeként. Édesapja országos híru agrárszakember volt, aki 1830-ban tiszttartóként került a nagylétai Mandell-birtokra. Irinyi János vegyész hallgatóként egyik professzorának sikertelen kísérlete kapcsán jött rá a zajtalan gyufa megoldásának gondolatára. Hosszú kísérletsorozat után, 1836-ban szabadalmaztatta a zajtalan- és robbanásmentes gyufát, amelynek lényege, hogy a gyufa fejében a foszfort nem kálium - kloráttal, hanem ólom-dioxiddal keverte. 1840-ben gyufagyárat alapított Pesten, az „Első Pesti Gyújtófák Gyárát”. A mai köztudatban csak a gyufával kapcsolatos tevékenysége ismert, pedig az új szemléletű kémia egyik legelső hazai terjesztője volt, valamint jelentős szerepet játszott a magyar kémiai szaknyelv kialakításában. Élete utolsó szakaszában a debreceni István Gőzmalom igazgatója volt, 1895-ben hunyt el Vértesen (mai Létavértes település része).

Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár Rozsnyai István Múzeális Gyűjtemény

Dr. Rozsnyai István 2007-ben határozta el, hogy a Tiszántúl legnagyobb magán kerámia gyűjteményét látogatható múzeummá alakítja. A 2010-ben létrejött intézmény több mint 1000 db értékes népi kerámiából áll. A tárlat, amely a Kárpát-medence népi kerámia

művészete címet viseli, vetekszik a Néprajzi Múzeum és a Déri Múzeum kerámia gyűjteményével. Reprezentatív darabjai láthatók az észak-erdélyi és a székely kerámiának, a zilahi és tordai központoknak, valamint a barcasági szász és a bánffyhungyadi magyar kályhás mesterségnek is. Az állandó kiállítás része a kalotaszegi tisztaszobai enteriőr, amely a XIX-XX. század fordulójának hagyományos felszégi lakáskultúráját mutatja be, valamint a vértesi református gyülekezet tárgyi örökségét és vallásos hagyományait megjelenítő kiállítási egység.

Hajdú-Bihar Vármegyei Értéktár Vízi vágóhíd

Nagyléta községet a Kálló II. főfolyás, ismertebb nevén a Zimberi szelte át. 1904-ben téglaboltíves alapra, közvetlenül élővízfolyás fölé épült a község közbauhídja. Az építmény alapterülete kb. 70 m² (10, 7x7, 5m.) A Monarchia korában a henteseknek és mészárosoknak szóló hivatalos ajánlás: „A közellátás biztosítására vágóhíd víz fölé, vagy víz mellé építtessék...” 1978-ig folyamatosan működött. 1979-ben ideiglenes műemlék épületté, 1983-ban agráripári műemlék jellegű épületté nyilvánították. 1985 decemberétől kiállítóhely.

Helyi, települési értéktár

Irinyi Arborétum

Görögkatolikus Templom ikonostázionja

Szőlőskerti pajták

Létavértesi mézeskalács

Egyhajúvirág

Hagyományos nagylétai betlehemes

- A létavértesi értékek bemutatása az Irinyi Kiállítóterembe érkező felnőtt és gyerekcsoportok számára is folyamatos volt elsősorban a nyári és kora őszi időszakokban, amikor az ország minden részéről érkeztek gyerek- és felnőttcsoportok, akik több esetben egésznapos itt tartózkodás során ismerkedtek nem csak Irinyivel, hanem számos értéktári értékkel.
- Új ötlet mentén, új kezdeményezésre másodszor is megszerveztük városunk öt kiállítóhelyének körképét 2023 őszén.

Valamennyi helyszín arculatának megfelelő programmal várta az érdeklődőket. Az óvodáskorúaktól az idősekig minden korosztály kapott élményt.

Ez a délután megerősített bennünket abban, hogy az értékmegőrzésben, értékbemutatóban a város jó úton jár, hisz öt kiállítóhellyel büszkélkedhet, de ami ettől is fontosabb, hogy a szeszélyes nyárvégi időjárás ellenére a belső kiállítóterek megteltek érdeklődő közönséggel, ami arra biztat bennünket, hogy hagyományt teremtsünk a Létavértesi Múzeumi Körképéből.

A tartalmas programok megvalósításáért elismerést érdemelnek a Báb-Kincs-Tárat működtető óvónők Pappné Győri Tünde vezetésével, a Vízi Vágóhid gyűjteménytulajdonosai Tóth Józsefné és családja, a Rozsnyai Gyűjtemény munkatársa Pákozdi Dávid.

Köszönet minden jószándékú segítőnek az összefogásért, valamint a programokat megvalósítóknak a részvételért.

2024. január 19-én Érmihályfalván, február 9-én Székelyhídon a Nemzeti Művelődési Intézet meghívására szakmai konferencián képviseltem Létavértesi Értéktár Bizottságát. A Hajdú-Bihar Vármegyei Igazgatóság, és az Érmelléki Népfőiskola műhelytanácskozást rendezett „Az Érmelléki Értéktár létrehozásának előkészítése” témában. A megalakulandó tájegységi értéktárnak lenne lehetősége pályázati támogatással közös turizmusfejlesztésre. Létavértesi jó eséllyel lehetne a megalakulandó tájegységi értéktár központja. A végső döntés az új képviselőtestületek munkájának megkezdése után várható.

Javaslataim a jövőre vonatkozóan:

- Az újonnan felálló képviselőtestület dönthet arról, hogy a Települési Értéktári Bizottsági feladatokat továbbra is a művelődési bizottság lássa-e el, vagy akár többnyire külsős értékőrzők és feltárók foglalkozzanak vele.
- A helyi értékek további bővítése céljából a felhívást szükséges lesz megismételni, illetve a korábbi gyakorlatnak megfelelően a bizottság tagjainak javaslata alapján új értékek feltöltésére kell törekedni, bár ilyen jellegű kötelezettsége nincs a tagoknak.
- Megfelelő promotálás, helyi és külsős rendezvényeken való méltó bemutatkozás céljából érdemes lenne az értéktári kategóriák szerinti csoportosításnak megfelelően öt új bemutató rollt készíttetni.
- Továbbra is fontos és aktuális, hogy az értéktárba felvettek megóvásáért, utókorra hagyásáért mindent megtegyen a város, állagmegóvásukért hatékonyabban intézkedjenek a felelősök és döntéshozók.

A megyei és határon túli szakmai szintű visszajelzések és elismerések alapján feltételezhető, hogy értéktár bizottságunk megfelelő színvonalú és intenzitású munkát végzett a mögöttünk lévő önkormányzati ciklusokban, erős alapot adva át ezzel a következő bizottságnak. Bízom benne, hogy a lelkesedés nem hagy alább, és a következő generációknak is fontos lesz a múlt és a jelen értékeinek megőrzése, továbbadása, mert:

„A hagyományok segítenek emlékezni arra, kik vagyunk, honnan jöttünk és kik voltak előttünk. Adnak valamit, amit tovább adhatunk a jövő generációjának, hisz ha nem tudjuk megmondani honnan jöttünk, nehéz megmondani, hová tartunk.” (Grace klinika)

Az értéktárba eddig felvett dolgok táblázatba rendezve megtekinthetők Létavértes hivatalos honlapján, www.letavertes.hu (Település → Művelődés, kultúra → Helyi Értéktár).

A bizottsági tagok tevékenységét az aktivitás, felelős gondolkodás, lokálpatriotizmus jellemezte, amiért ezúton is köszönetet mondok, valamint köszönöm a képviselőtestület támogatását, Juhász Judit folyamatos technikai segítségét.

Kérem beszámolómm elfogadását.

Létavértes, 2024. június 21.

Tisztelettel:

Vályiné Pápai Viola

Települési Értéktár Bizottságának elnöke